

HONVÉDELEM

Nemzetközi tendenciák

- A NATO által informálisan meghatározott ajánlásnak – miszerint a tagállamok nemzeti össztermékük legalább 2 százalékát fordítsák védelmi célra – 2013-ban Európában csak az Egyesült Királyság, Görögország, Észtország és Lengyelország felelt meg.
- 2000-ről 2011-re a 37 európai tagállam védelmi költségvetéseiben a hadfelszerelésre, illetve a kutatás-fejlesztésre költött kiadások 14,2, illetve 52,2 százalékra csökkentek.
- 2012-ben az Egyesült Államok után a legnagyobb összeget Kína fordította védelmi célokra, 7,8 százalékkal, 11,5 milliárd dollárral növelve kiadásait. Az Egyesült Államokat és Kínát Oroszország követi, ahol 16 százalékkal, vagyis 12,3 milliárd dollárral bővült a védelmi költségvetés 2012-ben.
- 2011-re az európai fegyveres erők körében az aktív szolgálatot ellátó katonák száma egy évtized alatt, 3,4 milliőről 2,2 millióra csökkent.
- Európa haderőiben pusztán 2009–2011 között mintegy 160.000 katonát szereltek le.
- A haderőcsökkentés Európa legnagyobb hadseregeiben jelentős mértékben tovább folytatódik.

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete áttekinti a honvédelmet övező jogszabályi környezetet és bemutatja annak megújítását, átalakítását. Kitér továbbá azokra a jelentős gazdasági változásokra és új típusú kockázatokra, melyek egyrészt hatottak az új honvédelmi jogi keretstruktúrára és a honvédelem finanszírozására; másrészt pedig új, stratégiai szintű válaszokra sarkallták a döntéshozókat.

A 2010-2014-es ciklusban az Országgyűlés honvédelmi tárgyú törvényalkotása során

- megalkotta [Magyarország Alaptörvénye](#) különleges jogrendre és honvédelemre vonatkozó részeit;
- új [honvédelmi törvény](#) került elfogadásra;
- új törvény született a [honvédek jogállásáról](#);
- összevonásra kerültek a katonai titkosszolgálatok;
- elfogadták a honvédelmi célú [adat-nyilvántartási törvényt](#).

Az Alaptörvény a haza védelme tárgyában a XXXI. cikk szerinti honvédelmi kötelezettség körében továbbra is fenntartja a békeidőszaki önkéntességen alapuló haderő koncepcióját, azonban megjelöli, hogy annak részeként Magyarország önkéntes honvédelmi tartalékos rendszert is fenntart. 2011-ben megtörtént az **Önkéntes Tartalékos Rendszer** fejlesztéséhez szükséges jogszabályok kidolgozása, majd pedig 2012-től a rendszer feltöltése is.

Mára a rendszerváltást követő átszervezések után a **Magyar Honvédség** polgári irányítás alatt álló, függelmi rendszerben működő és centrálisan vezetett fegyveres állami szervezetté, békében az önkéntességen, megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapotban az önkéntességen és az általános hadkötelezettségen alapuló, **professzionális haderővé vált**.

A **Honvédség elsődleges és alapvető kötelessége a haza katonai védelme, ezen túl a nemzetközi szerződésekből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása**. Egyes szervei törvényben meghatározott **katonai igazgatási feladatokat** is ellátnak. A Magyar Honvédség szervezeti felépítését a Honvédelmi Minisztérium, a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe tartozó, valamint a Magyar Honvédség hadrendje szerinti szervezetek összessége képezi. A Honvédség vezetését a miniszter a Honvéd Vezérkar főnökén keresztül valósítja meg.

AZ ORSZÁG BIZTONSÁGI KÖRNYEZETE

Magyarország biztonsági környezetét, az új évezred új típusú fenyegetéseit, kihívásait, valamint az ezekre adandó nemzeti reakciókat stratégiai szintű kormányzati dokumentumok tartalmazzák.

Magyarország Alaptörvénye, a 2010-ben elfogadott új NATO és EU biztonsági stratégiák, valamint a kibontakozó gazdasági válság eredménye a 2004-es nemzeti stratégia helyett egy új [Nemzeti Biztonsági Stratégia](#) (NBS 2012) kidolgozását indokolta. A 2012-ben elfogadott dokumentum, valamint az abból kiinduló új [Nemzeti Katonai Stratégia](#) (NKS 2012) szerint **Magyarország alapvető biztonsági érdekei:** a stabilitás, a gazdasági, kulturális, társadalmi fejlődés, a nemzetközi béke, demokrácia és biztonság. Kimondja továbbá, hogy **Magyarország biztonságpolitikájának alapvető keretét a NATO és EU-tagság jelenti.** Mindezek mellett nagy hangsúlyt kap az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) nemzetközi békében és európai stabilitásban játszott szerepe, valamint az euro-atlanti térség, különösen a Magyarországhoz földrajzilag közel eső térségek stabilitása, az euro-atlanti integráció további mélyítése.

Az országra katonai-biztonsági kockázatot jelentő fenyegetések és veszélyek tekintetében az NKS 2012 megemlíti többek között

- Magyarország közvetlen környezetének törekeny stabilitását, miszerint tágabb szomszédságában továbbra is fennáll a hagyományos konfliktusok lehetősége;
- a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök terjedését;
- a terrorizmus globális fenyegetését;
- a globális léptékű hatalmi átrendeződést;
- a világban bekövetkező elsősorban gazdasági és demográfiai változásokat;

- a pénzügyi és gazdasági világválság EU kohéziót csökkentő hatását;
- a Nyugat-ellenes hangulat erősödését a perifériára szorult államok esetében;
- az energiabiztonság kérdését;
- valamint az új és potenciális veszélyforrást jelentő globális közjavak – a nyílt tenger, a nemzetközi légtér, a világűr és a kibertér – hozzáférhetőségét, használatát.

Az ország védelmi feladatai mindezen fenyegetések, a nemzetközi szerződések és kollektív biztonságpolitikai stratégiák, valamint nemzetközi kötelezettségeink függvényében kerültek meghatározásra.

A MAGYAR HONVÉDSÉG FELADATAI

A **megújított honvédelmi jogrendben** a Magyar Honvédség részletes feladatait Magyarország Alaptörvénye, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezetendő intézkedésekről szóló [2011. évi CXIII. törvény](#), továbbá a 2012-ben elfogadott Nemzeti Biztonsági Stratégia és a Nemzeti Katonai Stratégia határozzák meg.

Ezek alapján a **Magyar Honvédség feladatát képezi**

- Magyarország függetlenségének, területének, légtérének, lakosságának és anyagi javainak külső támadással szembeni fegyveres védelme;
- a szövetségi és nemzetközi szerződésekből eredő katonai kötelezettségek – különösen a kollektív védelmi, békefenntartó és humanitárius feladatok – teljesítése;
- a honvédelem szempontjából fokozott védelmet igénylő létesítmények őrzése és védelme;
- közreműködés a fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett erőszakos cselekmények elhárításában;
- hozzájárulás a katasztrófavédelmi feladatok megoldásához;
- A Szent Korona őrzése, védelme;
- részvétel az állami protokolláris feladatok teljesítésében.

NEMZETKÖZI KATONAI FELADATOK

Mind az új honvédelmi törvény, mind pedig az NKS 2012 a védelempolitikai alapvetései között található, hogy a honvédelem nemzeti ügy, „amelynek két alappillére a nemzeti önerő és a szövetséges együttműködés alkotják.”

A 21. század biztonsági környezetében **Magyarország védelmi stratégiájának alapvetése tehát a NATO-hoz, illetve az Európai Unióhoz való tartozás.** Mindezek költségvetési és katonai kötelezettségeket is jelentenek Magyarországra nézve (mint pl. katonai szerepvállalás, kiképzések, fejlesztések, befizetések a védelmi költségvetésbe).

A **külföldi katonai szerepvállalás** az Alaptörvényben meghatározott politikai felelősséggel bíró grémiumok döntése alapján történhet.

Az [Alaptörvény](#) 47. cikk (1) bekezdése alapján a Kormány dönt a Magyar Honvédség és a külföldi fegyveres erők határátlépéssel járó csapatmozgásairól, illetve a 47. cikk (3) bekezdése szerint a Kormány dönt a Magyar Honvédségnek az Európai Unió vagy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete döntésén alapuló alkalmazásáról, valamint más csapatmozgásáról.

Az előbbi eseteken kívül az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával dönt a Magyar Honvédség külföldi vagy magyarországi alkalmazásáról, külföldi állomásozásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról, magyarországi állomásozásáról.

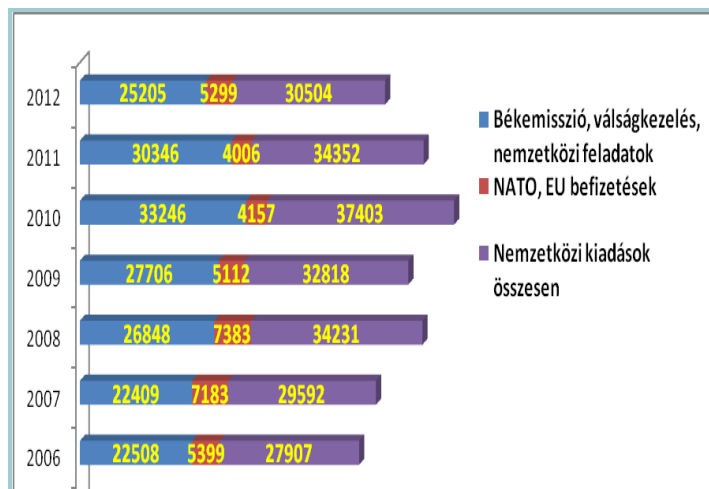
Magyarország külföldi műveleti szerepvállalása, 2013

1. ISAF afganisztáni misszió
2. KFOR koszovói misszió
3. bosznia-hercegovinai misszió (EUFOR ALTHEA)
4. EUTM szómáliai misszió
5. UNFICYP ciprusi misszió
6. sínai-félszigeti misszió (MFO)
  - 7. Katonai megfigyelők
  - grúzai misszió (EUMM)
  - kongói misszió (EUSEC)
  - nyugat-szaharai misszió (MINURSO)
8. UNIFIL libanoni misszió
9. EUTM Mali misszió

Magyarország katonai szerepvállalásának nemzetközi ambíciószintje egy időben maximum **1000 fő**. Az elmúlt években átlagosan 900 fő felett szolgáltak magyar katonák külföldi küldetéseken. **Napjainkban a Magyar Honvédség három kontinensen hajt végre műveleti feladatokat többségében NATO és EU vezetésű missziókban.** Ezen kívül az ENSZ, az EBESZ és más nemzetközi szervezetek közös békeműveleti, válságkezelési és humanitárius segítségnyújtási feladataiban vesz részt.

2012-ben a Honvédség átlagos létszáma az EUFOR misszióban 136 főt, a NATO koszovói illetve afganisztáni misszióiban 207, ill. 451 főt jelentett. A 2014 januári HM tájékoztatás szerint Afganisztánban a magyar

szerepvállalás 2013-ban mintegy háromszáz fővel csökkent, a nyugat-balkáni szerepvállalás pedig ezzel párhuzamban a 180 fős [KFOR-bővítés](#) után 2014-ben 545 főre emelkedhet. Jelenleg az **Egységes Balkáni Hadszíntéren**, azaz a koszovói KFOR-, illetve a bosznia-hercegovinai EUFOR-missziókban mintegy **365 magyar katona teljesít szolgálatot.**

A Honvédség nemzetközi kiadásai, Év/Millió Ft
Forrás: HM zárszámadások.

A MAGYAR HONVÉDSÉG FINANSZÍROZÁSA

A Honvédelmi Minisztérium éves zárszámadásai, valamint a KSH adatok alapján jól kirajzolódik, hogy **a haderő finanszírozása az elmúlt évtizedben folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott.** A NATO-csatlakozáskor, valamint az azt követő években az állam **a GDP 1,5-1,7 százalékát** költötte védelmi kiadásokra. A védelmi költségvetés ekkor került egyedül a NATO által ajánlott 2 százalékos küszöb közelébe. **Az EU-ba való belépéskor ennek aránya 1,5% volt, ma pedig 0,8% körül van.** A Honvédség 2012. évi költségvetési támogatása a Stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet (SIPRI) szerint a 64. helyen szerepelt a haderők globális katonai költségvetési rangsorában, a [NATO 2013. évi főttkári jelentése](#) szerint pedig Litvánia, Luxemburg és Spanyolország után Magyarország költött a legkevesebbet védelmi célokra a 28 szövetséges állam sorában.

A csökkenő tendenciák megállítására **a 2012-es NKS kimondja**, hogy a Honvédelmi Minisztérium számára 2015-ig biztosítja a 2012. évi támogatás nominálértékét, **2016-tól** pedig a GDP részarány évi legalább **0,1 százalékpontos növelésével a főösszeg 2022-re – az európai NATO tagállamok átlagát közelítve – eléri a GDP 1,39 százalékát.**

A 2008-tól kialakult kedvezőtlen világgazdasági környezet és a válság-intézkedések a honvédelmi tárca tekintetében jelentősen csökkentették a rendelkezésre álló költségvetési forrásokat. A zárolások és elvonások következtében felboruló költségvetési egyensúly helyreállítása pedig jellemzően haderő- és képességsökkentéssel, valamint a NATO- és

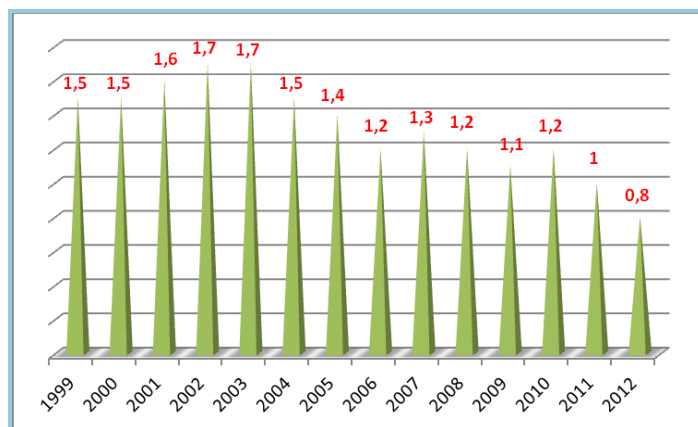
EU-vállalásaink teljesítésének elhalasztásával járt együtt.

A csökkenő költségvetési források következtében a **Honvédelmi Minisztérium számára elsődleges prioritást** az alaptervekenység ellátása, a haderő működőképességének fenntartása, az illetmények maradéktalan folyósítása, valamint a nemzetközi szerepvállalásokból és szövetségi kötelezettségekből adódó feladatok végrehajtása jelentett.

A honvédelemre jelentős hatást gyakoroltak a **szervezeti korsze-**

rűsítések, változások is. Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokat célzó lépések 2007-2008-ra, majd 2011-től az államháztartási hiánycél tartását biztosító intézkedések és újabb korszerűsítési irányok mentén a **Honvédség és a Honvédelmi Minisztérium szervezete alapvetően átalakult**, ami egyben jelentős mértékű létszámleépítéssel is járt.

A jelentős szervezeti átalakítások, valamint a bérek alakulása a honvédelmet elemző [2009-es ÁSZ tanulmány](#) szerint **létszámproblémákhoz vezettek**, melyek az elhúzódó gazdasági válság okozta finanszírozási lehetőségek és a további átszervezések miatt napjainkra sem oldódtak meg. Emellett **az állományarányok is kedvezőtlenül alakultak**, amit a tisztek, tiszthelyettesek nyugdíjba vonulása tovább erősített. A HM vezérkar szerint **2012-ben az egyes beosztások feltöltése**, különösen a speciális képzettséget igénylők – pl. orvos, egészségügyi szakállomány, tűzér-, felderítő-, híradó-, informatikai, információvédelmi, hadműveleti tisztek és tiszthelyettesek – esetében **egyre nehezebb feladat**. Mindezek következtében egyes szakterületeken és vezetési szinteken, valamint a legény-

Magyarország GDP-arányos védelmi kiadásai, 1999-2012.
Forrás: KSH

Év	2009	2010	2011	2012
Tiszt	5669	5797	5356	5198
Tiszthelyettes	6850	7192	7110	6928
Legénységi állomány	5950	6401	6245	5750
Polgári állomány	7013	7140	7226	6576
Önkéntes védelmi tart.			2008	1955
Önk. műveleti tartalékos				2218

A Honvédség meglévő állománya
Forrás: Honvédelmi Minisztérium

ségi beosztásoknál létszámhiányok alakultak ki. A hiány a Honvédelmi Minisztérium tájékoztatása szerint **2012-ben összesen 4649 főt jelentett**, melyből 1267 tiszti, 1641 altiszti és 1741 legénységi státusz volt feltöltetlen. Az állományarányokban **jelentős változást jelentett az önkéntes tartalékos állomány fejlesztése**, melynek során a 2010. évi 17 fős létszámmal szemben **2014-ben már mintegy 5000 fős** tartalékos állománnyal rendelkezik a Honvédség. A tervezett létszám 2014 végére **8000 fő**.

A haderőfejlesztés finanszírozása

A Honvédség főbb haditechnikai eszközeinek jelentős része a közeljövőben (2014–2016) eléri életciklusa végét, így a képességcsökkenés jelentős kihívást és fejlesztési kényszert is jelent. **Az NKS 2012 szerint** egy fenntartható haderő kialakítása érdekében **törekedni kell** arra, hogy a védelmi költségvetésben már középtávon **megvalósuljon a személyi juttatások, a működési és a fejlesztési kiadások 40-30-30 százalékos aránya**.

A 2004-től csökkenő védelmi költségvetésekkel párhuzamban azonban **a fejlesztésre-beszerzésre szánt tételek is csökkenő tendenciát mutatnak**. A személyi - működési-fejlesztési kiadások megoszlása

- **2008-ban** 48,7 - 27,9 - 23,4 százalékot;
- **2010-ben** 48,1 - 34,3 - 17,6 százalékot;
- **2012-ben** pedig 43,5 - 47,6 - 8,9 százalékos megoszlást jelentett.

A fejlesztési kiadásokba beletartozik **az elmúlt évtized legnagyobb fejlesztési prog-**

ramja, a Gripen-program, amely 2012-ig évi 27 és 30 milliárd Ft közötti kiadást jelentett. 2012-ben a sikeres futamidő-hosszabbítást követően 9 milliárd Ft volt a program költsége, ami 2016-ig átlagosan 20 milliárd Ft-ot jelent majd évente.

A fejlesztéseknek egyrészt nemzeti, másrészt NATO-kötelezettség szerinti szegmense van.

A főbb nemzeti és katonai fejlesztési programokkal összefüggő beszerzések a költségvetési lehetőségek függvényében

- **2010-ben** 15190 millió Ft;
- **2011-ben** 3673 millió Ft;
- **2012-ben** 5538 millió forintos teljesítést;
- a **2013-ra** tervezett tétel pedig 4915 millió forintot jelentett.

A nemzeti fejlesztések mellett **szövetségi kötelezettségeink közé tartozik a hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához**. A program keretében **2012-ben** 4 – főként légtérvédelmi és légi vezetési-irányítási – képességcsomag teljesítése zajlott Magyarországon, melyek **1857 millió Ft** kiadást jelentettek. Az NSIP további fejlesztései **2013-ban 3284,1** millió Ft tervezett összeggel szerepeltek a költségvetésben.

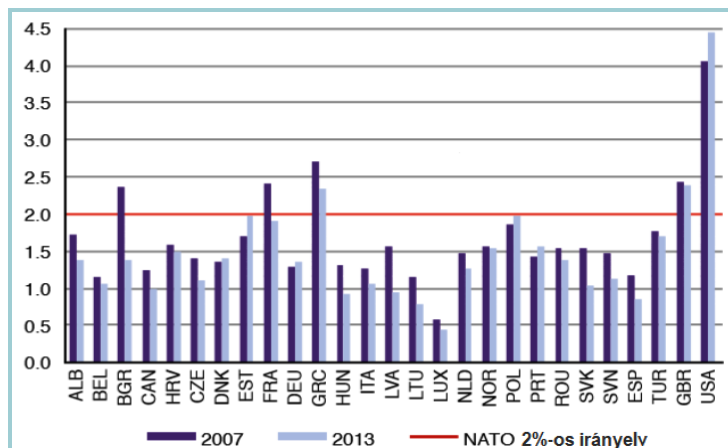
Év	2008	2009	2010	2011
Harcocsi	88	88	88	112
Páncélozott harcjármű	438	574	574	565
Páncélozott harcjárműhöz hasonló jármű	24	40	40	40
Páncélozott harcjármű irányított páncéltörő rakétával	26	28	28	28
Tüzérség	27	32	29	31
Hídvető harckocsi	4	5	5	5
Helikopter	29	29	29	28
Repülőgép	36	37	31	19
Ebből:				
JAS 39	14	14	14	14
Közepes szállító repülőgép	5	5	5	5

A Magyar Honvédség főbb haditechnikai eszközei
2008-2011. Forrás: KSH.

NEMZETKÖZI TENDENCIÁK

A nemzetközi adatokból jól látható, hogy Európában a védelmi szféra a szűkülő állami költségvetések ágazati hierarchiájában fokozatosan hátrébb szorul. A CSIS (Center for Strategic & International Studies) elemzése szerint 2008 óta az Európai Unió és a NATO európai tagállamai közül 18 csökkentette védelmi kiadásait 10 százalékot meghaladó mértékben. A NATO által informálisan megfogalmazott ajánlásnak – miszerint a tagállamok nemzeti össztermékük legalább 2%-át fordítsák védelmi célra – 2013-ban Európában csak az Egyesült Királyság, Görögország, Észtország és Lengyelország felelt meg. Mindezek mellett a tagállamok jelentős létszámcsökkenéssel, szerkezeti átalakításokkal, a nemzetközi (missziós) ambíciószint csökkentésével és a fejlesztések átütemezésével reagáltak a gazdasági válságot követő forrásszűkösségre.

A jelenleg látható trendek alapján a NATO fokozódó forráshiánnyal, a tagállamok csökkenő védelmi költségvetésére és képességcsökkenésére számíthat, miközben Ázsia egyre nagyobb részt tesz ki a globális védelmi kiadásokból. Sőt Nyugat- és Közép-Európával szemben Ázsiában és a Közel-

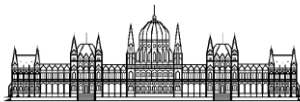
NATO-tagállamok GDP-arányos (%) védelmi költségvetése
Forrás: NATO 2013. évi jelentés

Keleten a kiadások növekedése a válság ellenére is töretlen maradt. A missziós képességek fejlesztése mellett e tendenciák ellensúlyozására is szolgál a NATO Biztonsági Beruházási Programja, a Smart Defence koncepció, illetve az EU Pooling&Sharing stratégiája. Ezek célja főként a regionális együttműködések rugalmasabbá tétele annak érdekében, hogy a tagországok megoszthassák meglévő kulcsfontosságú képességeiket. A kapcsolódó megállapodások szerint például Magyarország, mivel légierijében kiemelkedik a környező országok közül, ezért a következő években ellátja a balti államok, valamint Szlovénia légtérvédelmét is.

Források:

- A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezetendő intézkedésekről szóló [2011. évi CXIII. törvény](#)
- A Magyar Országgyűlés [honlapja](#)
- A Honvédelmi Minisztérium [honlapja](#)
- A Magyar Honvédég külföldi missziói – [Honvédelem Online](#)
- Dr. Szenes Zoltán: A Magyar Honvédség átalakítása (1989–2012), [Honvédségi Szemle, 2012/6](#)
- A NATO főtitkárának [2013. évi jelentése](#)
- The Implications of Military Spending Cuts for NATO's Largest Members – [The Brookings Institution Analysis Paper, 2012 július](#)
- European Defense Trends 2012 – a [report of the CSIS Defense-Industrial Initiatives Group](#)

Készítette: Müller Tamás
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA KKI

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486